

Kainuun maakuntaohjelma

Luonnos
Maakuntahallitus 5.5.2025

KAINUUN LIITTO

Kainuun tilanne- ja kehityskuva lyhyesti	3
Kainuun maakuntaohjelman 2026 - 2029 arvot	4
Positiivisuus	4
Koko Kainuun huomioiminen	4
Yhdenvertaisuus	4
Kestävä kehitys	4
Kainuu 2045 -visio	5
Hyvinvointi, työllisyys ja osaava työvoima.....	6
Hyvinvointi ja liikunta	6
Osaava työvoima.....	7
Positiivinen maakuntakuva, kulttuuri ja tasa-arvoinen aluekehittäminen	8
Positiivinen maakuntakuva.....	8
Kulttuuri ja luovat alat.....	9
Tasa-arvoinen aluekehittäminen	10
Osaaminen ja elinkeinot.....	11
Osaaminen	11
Elinkeinot.....	12
Kärkitoimialat.....	13
Matkailu.....	13
Teknologiateollisuus	13
Biotalous	14
Kaivannaisala ja kemianteollisuus	14
Kansainvälisyys, kokonaisturvallisuus ja geopolitiikka	15
Kansainvälisyys	15
Kokonaisuusturvallisuus ja geopolitiikka	16
Saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus	17
Saavutettavuus.....	17
Aluerakenne ja monipaikkaisuus	18
Puhdas ja oikeudenmukainen siirtymä.....	19
Liite 1: Kainuun tilanne- ja kehityskuva	21

Kainuun tilanne- ja kehityskuva lyhyesti

Kainuun väkiluku on vähentynyt yli 40 vuotta. Kainuu on saanut muuttovoittoa viimeiset neljä vuotta peräkkäin, jota selittää voimakkaasti kasvanut maahanmuutto. Muuttovoiton määrä ei vielä riitä kääntämään väestökehityksen suuntaa ikärakenteen takia. Vanheneva, sairastava ja vähenevä väestö sekä sukupuolijakaumaltaan vinoutunut väestörakenne tuo monenlaisia haasteita alueelle. Monipaikkaisuus ja ympärivuotinen matkailu tasaavat väestönkehitystä. Kansainvälisten matkailijoiden määrä on kasvussa.

Kainuussa aluetalouden kasvuvauhti on ollut kaikista maakunnista nopeinta kymmenen vuoden ajan – vähenevästä väestöstä huolimatta. Kainuun aluetalous on kasvanut erityisesti kärkitoimialojen (kaivannaisala ja kemianteollisuus, teknologiateollisuus, matkailu ja biotalous) vetämänä. Toimialojen laaja-alaisuus on tuonut vahvaa ja kriisinkestävää kasvua alueelle. Datakeskustoimiala on kehittynyt erityisen voimakkaasti ja Kainuun datakeskusekosysteemiä kehitetään määrätietoisesti. Myös vihreän siirtymän energiainvestointeja on toteutunut ja on tulossa paljon alueelle.

Kasvava aluetalous ja uudet investoinnit samanaikaisten yrittäjien ja julkisen sektorin työntekijöiden suurien eläköitysmäärien kanssa tulevat lisäämään osaajatarvetta vallinneesta matalasuhdanteesta huolimatta.

Uusiutuvan energian saatavuus, Kainuun saavutettavuus ja osaava työvoima ovat avaintekijöitä investointien realisoitumiselle ja aluetalouden kasvun jatkumiselle. Samalla on huomioitava elinkeinojen kestävä kasvu ja ympäristövastuullisuus sekä ilmastonmuutokseen sopeutuminen sekä vähähiiliseen kiertotalouteen siirtyminen.

Kainuussa on positiiviset näkymät. Elinvoimaisuus on vahvistunut ja on yhä vahvistumassa. Kainuu kansainvälistyy uusien kansainvälisten osaajien, opiskelijoiden, investointien ja matkailijoiden myötä.

Alueen sisäinen polarisaatio sekä Kehys-Kainuun ja raja-alueiden heikommat tulevaisuuden näkymät ovat kuitenkin huolenaiheina. Autioituva ja asumaton itäraja on myös turvallisuusriski.

Laajemman tilanne- ja kehityskuvan löydät liitteenä 1.

Kainuun maakuntaohjelman 2026 - 2029 arvot

Seuraavia arvoja noudatetaan Kainuun kehittämisessä. Toimenpiteet eivät saa olla ristiriidassa näiden arvojen kanssa.

Positiivisuus

Positiivisuus on Kainuun arvostamista sekä alueen monipuolisten vahvuuksien ja mahdollisuuksien tiedostamista ja niistä kertomista. Nykyhetkeä ja tulevaisuutta arvioidaan positiivisesti vahvuuksien ja mahdollisuuksien kautta. Positiivisuus on myös toisten kannustamista ja onnistumisten hyväksymistä sekä kanssaihminen tukemista ja auttamista silloin, kun he apua ja tukea tarvitsevat.

Koko Kainuun huomioiminen

Kainuuta kehitetään kokonaisuutena, huomioidaan kaikki Kainuun kunnat tasapuolisesti päätöksenteossa, tuetaan niiden mahdollisuuksien optimointia sekä kannustetaan ja mahdollistetaan toimijoita Kainuun elinvoimaisuutta vahvistamaan yhteistyöhön. Maakunnan kärkihankkeita edistetään yhteistyössä ja kehitetään toimintamalleja, joiden kautta koko maakunta voi mahdollisimman laajasti niistä hyötyä. Kainuu rakentuu merkitysyhteisöistä, joissa on vapaus ja mahdollisuudet elää merkityksellistä elämää. Merkityshierarkia ulottuu paikallisesta maakunnalliseen tasoon ja muodostuu hyvinvoivista asukkaista ja perheistä sekä elinvoimaisista työpaikoista ja opiskelutarjonnasta, yrityksistä, julkisesta sektorista, kunnista ja järjestöistä. Näiden kaikkien mahdollisuuksia merkityksellisen elämän rakentajina koko Kainuun alueella vahvistetaan maakunnallisella yhteistyöllä.

Yhdenvertaisuus

Kainuulaiset suhtautuvat yhteistyöhaluisesti ja avoimesti muihin kulttuureihin ja kansallisiin sekä yleensä erilaisuuteen. Kainuulaisiin merkitysyhteisöihin on helppo tulla ja kiinnittyä. Kaikki tuntevat itsensä tervetulleiksi ja olonsa turvalliseksi. Omista mielipiteistä poikkeavat mielipiteet hyväksytään ja ollaan valmiita avoimeen ja toisten näkemyksiä kunnioittavaan keskusteluun. Kainuu tarvitsee kansainvälisyyttä: asukkaita, matkailijoita, työntekijöitä, opiskelijoita, asiantuntijoita ja investointeja ulkomailta. Yhdenvertaisuus edistää kestävästä kansainvälisyyttä, kotoutumista ja tulijoiden integroitumista Kainuuseen. Onnistunut kansainvälistyminen tuottaa taloudellista lisäarvoa sekä tukee kansalaisten hyvinvointia.

Kestävä kehitys

Kehityksen kestävyys varmistaminen tarkoittaa, että toiminta, valinnat ja päätökset Kainuussa suunnitellaan ja toteutetaan niin, että ne lisäävät nykyisten ja tulevien sukupolvien sekä ihmisten ja luonnon hyvinvointia ja elämisen mahdollisuuksia. Kestävä kehitys jaetaan ekologiseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja taloudelliseen ulottuvuuteen. Kainuun kehittämistoiminta tämän päivän valinnat eivät saa johtaa peruuttamattomasti tulevaisuuden mahdollisuuksia kaventaviin muutoksiin näissä ulottuvuuksissa. Kestävän kehityksen turvaaminen on myös kokonaisturvallisuudesta huolehtimista.

Kainuu 2045 -visio

Seuraava visio tiivistää asiat, joita Kainuussa halutaan nyt ja tulevaisuudessa vahvistaa ja asiat, jotka halutaan saavuttaa. Maakuntaohjelman toimenpiteillä visiota kohden mennään vuodet 2026 – 2029.

”Innovatiivisessa muuttovoiton ja monipaikkaisuuden Kainuussa on vapaus ja mahdollisuudet luonnonläheiseen merkitykselliseen elämään”

Kainuu 2045 on hyvinvoiva, moderni, innovatiivinen ja elinvoimainen maakunta, haluttu asumisen, työnteon, opiskelun, investointien ja vapaa-ajan vieton paikka. Kainuulaisessa vapaudessa yhdistyvät ainutlaatuiselle tavalla puhdas pohjoinen luonto: järvet, joet, jylhät vaarat ja erämaat monipuolisiin ja helposti saavutettaviin palveluihin, vetovoimaisiin opiskelu- ja työpaikkoihin, elinvoimaiseen järjestötoimintaan sekä moderniin innovatiivisuuteen. Kainuussa on osaamista, yhteistyökykyä ja tahtoa edelläkävijyyteen sekä älykkäisiin ja rohkeisiin ratkaisuihin. Kainuussa, vapauden valtakunnassa, on vapaus elää omannäköistä merkityksellistä elämää. Ihmisten erilaisuus ja yhdenvertaisuus ovat innovatiivisuuden ja luovuuden mahdollistavia voimavaroja, joita Kainuussa tuetaan.

Kainuulaiset arvot, positiivisuus, koko Kainuun huomioiminen, yhdenvertaisuus ja kestävä kehitys ovat vision ytimessä. Arvojen noudattaminen on vision saavuttamisen ehdoton edellytys

Visioon liittyvät seuraavat tavoitteet, joita maakuntaohjelma kokonaisuudessaan toteuttaa.

- Muuttovoitto ja nuorten ikäluokkien sukupuolijakauman tasapainottaminen.
- Veto- ja pitovoima vahvistuvat
- Tavoite: matkailu ja monipaikkainen asuminen kasvavat ja tuovat lisää viipymiä Kainuuseen
- Luonnonläheisyys edellyttää ilmasto- ja ympäristövastuullisuuden toteutumista ja merkityksellisyys elinvoimaisia ja avoimia merkitysyhteisöjä, jotka koostuvat hyvinvoivista yksilöistä ja perheistä sekä elinvoimaisista työ- ja opiskelupaikoista, yrityksistä, julkisesta sektorista, kunnista ja järjestöistä. Kainuulaisiin merkitysyhteisöihin on helppo tulla ja kiinnittyä. Kaikki tuntevat itsensä tervetulleiksi ja olonsa turvalliseksi.
- Vähenevän ja ikääntyvän väestökehityksen olosuhteissa Kainuussa onnistutaan hyvällä, erityisesti kuntien välisellä, yhteistyöllä luomaan kestäviä ihmisten ja luonnon hyvinvointia vahvistavia älykkäitä ratkaisuja, toimintamalleja ja palveluja
- Kainuu on elinvoimainen maakunta, jonka kokonaisturvallisuus on korkealla tasolla. Näitä kehitetään laajalla yhteistyöllä ja ennakoivalla toiminnalla
- Kainuussa on elinvoimainen, aluetaloudellista hyötyä, työntuottavuutta ja investointeja sekä yrityksiä ja liiketoimintaa tuottava tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoiminnan ja koulutuksen ekosysteemi.

Hyvinvointi, työllisyys ja osaava työvoima

Hyvinvointi ja liikunta

Strateginen tavoite 2029

Vuoteen 2029 mennessä Kainuussa on parannettu terveystalvaeluja, vähennetty syrjäytymistä ja rakennettu terveempi maakunta yhteistyön avulla. Verrattuna vuoteen 2025 Kainuussa: Sosioekonominen eriarvoisuus on kaventunut; Asukkaiden omaehtoinen terveydestä huolehtiminen ja liikunta ovat lisääntyneet ja ikääntyneiden toimintakyky parantunut; Mielenterveysongelmat ovat vähentyneet ja asukkaiden hyvinvointi vahvistunut. Innovatiivisia digitaalisia ratkaisuja on hyödynnetty sote-palvelujen kehittämisessä ja turvaamisessa. Kainuun vahva ja itsenäinen asema maakuntana ja hyvinvointialueena on turvattu ja kehitetty kansallisesti ja kansainvälisesti tunnustettu Kainuun malli 2.0.

Toimenpidekokonaisuudet 2026 - 2029

1. Tehostetaan asukkaiden omaehtoista hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimista kuntien, hyvinvointialueen, järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyönä. Kehitetään elinvoimaiset ja saavutettavat kulttuuri- ja liikuntapalvelut sekä -olosuhteet koko Kainuussa sekä kannustetaan asukkaita ja matkailijoita hyödyntämään niitä. Kannustetaan ja tuetaan asukkaita ja matkailijoita terveyttä edistävän liikunnan lisäämiseen.
2. Hyvinvointipalvelujen kehittämisessä hyödynnetään data-analyysii, suurteholaskentaa, teknologiaa ja digitaalisia ratkaisuja eettisesti ja kestävästi eri asiakasryhmien tarpeet ja valmiudet huomioiden. Vahvistetaan työntekijöiden osaamista digitaalisten palvelujen tuottamiseen sekä asiakkaiden valmiuksia ja edellytyksiä niiden käyttöön.
3. Tehdään määrätietoista työtä työllisyysasteen nostamiseksi ja tuetaan laajapohjaisella yhteistyöllä Kainuu-Koillismaa työllisyysaluetta tässä tehtävässä. Integroidaan työvoiman ulkopuolella olevia työelämään.
4. Integroidaan liikuntaosaaminen ja -koulutus sekä TKI-toiminta ja olemassa olevaan yritystoimintaan sekä uusien yritysten perustamiseen. Kainuun sairaalan asemaa vahvistetaan sekä kehitetään ja hyödynnetään sitä TKI-toiminnan ympäristönä.
5. Edistetään suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti asukkaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä kavennetaan sosioekonomista eriarvoisuutta.
6. Hyvinvoinnin vahvistamiseksi tehdään ennaltaehkäisevää monialaista asiakaslähtöistä, ratkaisukeskeistä ja verkostomaista yhteistyötä. Rakennetaan toisiaan tukevat roolit ja tuloksellinen yhteistyö hyvinvointialueen, järjestöjen, kuntien, työllisyysalueen, yritysten ja muiden toimijoiden välillä hyvinvoinnin kehittämiseen. Vahvistetaan järjestöjen toimintaedellytyksiä yleisesti sekä osaamista hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden vahvistajina.

Osaava työvoima

Strateginen tavoite 2029

Kainuu saa osaavaa työvoimaa työmarkkinoiden tarpeiden mukaisesti. Digitalisaatiota hyödyntäen onnistutaan vähentämään työvoiman tarvetta. Kainuu on positiivisesti erottuva ja vetovoimainen etätönn tekemisen maakunta. Yksikään teollinen tai palvelualan investointi ei ole jäänyt toteutumatta työvoimapulan takia ja peruspalvelut on pystytty turvaamaan Kainuussa. Yritysten omistajanvaihdokset onnistuvat ja elinkelpoisten yritysten liiketoiminta jatkuu ja kasvaa.

Toimenpidekokonaisuudet 2026 - 2029

1. Vahvistetaan Kainuun veto- ja pitovoimaa työteon, asumisen ja opiskelun alueena. Laajennetaan ja modernisoidaan Kainuun vuokra- ja omistusasuntotarjontaa alueen vahvuuksia (kuten maaseutu- ja kaupunkiasuminen sekä rakentaminen vesistöjen ääreen) hyödyntäen.
2. Vahvistetaan rekrytointiosaamista ja rekrytointien tuloksellisuutta.
3. Lisätään eettisesti ja vastuullisesti kansainvälisiä rekrytointeja, työperäistä maahanmuuttoa Kainuuseen sekä kansainvälisten opiskelijoiden määrää ja tehostetaan heidän kestävää integroitumistaan työelämään ja yhteisöihin Kainuussa. Integroidaan Kainuussa olevia ja Kainuuseen tulevia kausi- sekä vuokratyöntekijöitä, maahanmuuttajia työntekijöiksi ja asukkaiksi Kainuuseen.
4. Kehitetään yritysten omistajanvaihdoksia sekä niiden avulla elinkelpoisten yritysten liiketoiminnan jatkumista ja kestävää kasvua.
5. Koulutetaan Kainuussa alueen työmarkkinoiden tarvitsemia osaajia, kehitetään veto- ja pitovoimaisia koulutuspalveluja sekä kasvatetaan Kainuuseen työllistyvien osuutta valmistuneista.
6. Kehitetään etätönn ja -opiskelun tekemisen olosuhteita ja vetovoimaa Kainuussa.

Positiivinen maakuntakuva, kulttuuri ja tasa-arvoinen aluekehittäminen

Positiivinen maakuntakuva

Strateginen tavoite 2029

Kainuun veto- ja pitovoiman kehittäminen on moniäänistä ja perustuu Kainuun vahvuuksien esilletuontiin sekä haasteiden tunnustamiseen ja minimointiin. Kainuun positiivinen maakuntakuva rakentuu kainuulaisiin ja Kainuu-sidonnaisiin tarinoihin, ilmiöihin, ihmisiin, tapahtumiin ja uutisiin. Kainuulaiset itse kokevat ylpeyttä maakunnastaan ja jakavat mieluusti positiivista tietoa maakunnasta myös eteenpäin. Toiminnan taustalla operoiva maakunnan veto- ja pitovoimaan erikoistunut verkosto on rakentanut maakunnan maineyön tukemiseksi palvelutarjottimen, jota hyödyntämällä kuka tahansa maakunnallinen toimija voi nivoa toimintansa maakuntabrändiin ja maakuntamarkkinointiin. Verkosto toimii kustannustehokkaasti, strategisesti ja luovasti ja tukee maakunnan toimijoita. Mm. järjestötoiminta, koulutussektori sekä ja työpaikkojen oheistoimintaverkostot luovat pitovoimaa alueelle. Kansainvälinen yhteisö on otettu vahvemmin mukaan maakuntakuvan rakentamiseen ja juurrutettu alueelle.

Toimenpidekokonaisuudet 2026 - 2029

1. Maakunnan mainetiimin uusi malli on vakiintunut ja vaikuttaa mm. Kainuuseen liittyvään julkiseen keskusteluun, tarjoaa substanssiosaamista maakuntamarkkinointiin sekä konkreettisia brändityökaluja (mm. ohjeistukset, graafiset resurssit jne.) maakuntabrändin hyödyntämiselle.
2. Panostetaan erityisesti maakunnan sisäisen toimintakulttuurin kehittämiseen tukemalla positiivista keskustelua ja avointa ilmapiiriä sekä yleistä suvaitsevaisuutta ja yhteisöllisyyden moninaisuutta.
3. Maakuntabrändiä kehitetään ja sitoutetaan maakunnalliset toimijat sen käyttöön (esimerkiksi Kainuu-sertifiointi, tms.).
4. Varmistetaan kainuulaisten brändiveturiin (esim. yritykset, seurakunnat, urheilijat, taiteilijat) osallisuus maakunnan veto- ja pitovoiman kehittämisessä sekä maineen rakentamisessa kehittämällä Kainuu-lähettilästoimintaa.
5. Integroidaan maakunnan kansainväliset yhteisöt mukaan maakunnan veto- ja pitovoiman kehittämiseen.
6. Luodaan maakunnallinen markkinointistrategia.

Kulttuuri ja luovat alat

Strateginen tavoite 2029

Kainuun kulttuuri on elinvoimaista ja monialaista, ulottuen eri toimialoille. Kainuulainen kulttuuri on ainutlaatuista ja juurevaa, ja se on tunnustettu kansallisesti ja kansainvälisesti. Luovat alat ovat keskeisiä elinvoiman rakentajia, yhteistyö on vahvaa kulttuuritoimijoiden, kuntien ja yritysten välillä. Kulttuuritoiminta lisää hyvinvointia ja elinvoimaa. Taide näkyy kaikilla elämäntilanteilla. Kulttuuritoiminta on saavutettavaa, ja se huomioi erityisesti lapset ja seniorit. Kulttuuri toimii tärkeänä osana alueellista kehittämistä, ekologista kestävyyttä ja kulttuuriperintöä vahvistaen. Kulttuuritapahtumat ylittävät valtakunnallisen uutiskynnyksen ja Kainuu profiloituu vastuullisen kulttuurituotannon veturiksi.

Toimenpidekokonaisuudet 2026 - 2029

1. Taiteen ja kulttuurialan yhteistyötä tiivistetään maakunnan eri toimialojen kanssa ja kasvatetaan kulttuurin tunnettuutta
2. Kehitetään koko Kainuulle saavutettavia, ihmisten arjessa ja matkailupalvelutarjonnassa hyödynnettäviä monialaisia kulttuuripalveluita
3. Kainuun luovien alojen kansainvälisiä verkostoja ja moninaisuutta edistetään
4. Kehitetään kulttuuri- ja luovia aloja vastuullisen kulttuurituotannon veturina
5. Tehdään kulttuurin tavoitteellista ja vaikuttavaa yhteismarkkinointia, joka nostaa kulttuurin näkyvyyttä
6. Edistetään kulttuurihyvinvointia monipuolisin palveluin. Tuetaan kulttuurin avulla ihmisten resilienssiä, terveyttä ja Kainuun kokonaisturvallisuutta.

Tasa-arvoinen aluekehittäminen

Strateginen tavoite 2029

Tasa-arvoinen Kainuu on paikka, jossa sukupuolten välinen tasapaino säilyy ja naisten sekä miesten työmahdollisuudet ovat yhtäläiset. Tavoitteena on monipuolinen ja kilpailukykyinen elinkeinorakenne, jossa etenkin naistenemmistöisiä aloja vahvistetaan ja segregatiota puretaan. Kainuu houkuttelee nuoria osaajia erityisesti positiivisella markkinoinnilla ja viestinnällä korostamalla alueen potentiaalia hyvän elämän paikkana, erityisesti nuorten naisten ja uuskainuulaisten näkökulmasta. Maakunta tarjoaa turvallisen ympäristön, toimivat julkiset palvelut ja mahdollisuuksia arvojen mukaiseen elämään, joka huomioi monipuolisesti arjen tarpeet. Kainuun muuttovoitto jatkuu ja maakunnan erityinen vetovoima on se, että Kainuussa on Suomen onnellisimmat lapset vuonna 2029. Kainuun sisäinen ilmapiiri on myönteistä ja kannustavaa.

Toimenpidekokonaisuudet 2026 - 2029

1. Työllistymistä ja urakehitystä tuetaan toimialojen segregatian ja työllistymisen esteitä purkamalla, sekä kannustamalla eri väestöryhmiä, mm. uransa alkutaipaleella olevia osaajia.
2. Panostetaan etenkin naisenemmistöisiin aloihin ja naisten työpaikkojen lisäämiseen. Lisätään ja kehitetään naisia kiinnostavia laadukkaita ja vetovoimaisia työ- ja opiskelupaikkoja sekä osallistumisen kanavia.
3. Kehitetään kainuulaisia nuoria kiinnostavia opiskelu-, työ-, yrittäjyys- ja uramahdollisuuksia sekä syitä jäädä, palata ja muuttaa Kainuuseen.
4. Panostetaan uusien muuttajien ja osaajien houkutteluun positiivisella markkinoinnilla, tulomuuton tukitoimilla, asumisen kokeiluilla ja yhteisöllisellä ilmapiirillä.
5. Kehitetään tasa-arvoisia palveluja, erityisesti koulutus- ja työmahdollisuuksia, yhdenvertaiseksi niin opintoneuvonnassa, johtamisessa kuin rekrytoinnissa.
6. Vahvistetaan ja tehdään näkyväksi laadukas kainuulainen kasvunpolku, joka mahdollistaa turvallisen, onnellisen ja merkityksellisen lapsuuden ja nuoruuden Kainuussa.

Osaaminen ja elinkeinot

Osaaminen

Strateginen tavoite 2029

Kainuun koulutustarjonta sekä koulutusten toteuttamistavat ja -yhteistyö kehittyvät ja monipuolistuvat niin, että alueella annettavalla tutkinto- ja täydennyskoulutuksella sekä jatkuvan elinikäisen oppimisen mahdollistavilla ratkaisuilla vastataan ennakoivasti Kainuun työelämän tarpeisiin sekä turvataan ja kehitetään koulutuspalveluja koko Kainuun alueella. Kainuussa toimivilla toisen ja korkea-asteen ja vapaan sivistystyön laadukkaiden koulutuspalvelujen tuottajilla on vahva kansallinen ja kansainvälinen asema ja rooli. Kainuussa on vetovoimainen ja kansainvälinen perusopetuksesta yliopistokoulutukseen ulottuva koulutuspolku, joka houkuttelee koti- ja ulkomaisia opiskelijoita oppimaan, työskentelemään ja asumaan Kainuuseen. Kainuuseen on saatu vuoteen 2025 verrattuna lisää pysyvää yliopistollista perustutkintokoulutusta. Kainuulaisten koulutustaso ja korkeakoulutettujen osuus väestössä ovat selkeästi korkeammalla kuin vuonna 2025.

Toimenpidekokonaisuudet 2026 - 2029

1. Tehostetaan Kainuun oppi- ja tutkimuslaitosten sekä yritysten ja julkisen sektorin työnantajien tuloksellista yhteistyötä, joka tuottaa osaamista, työvoimaa, innovaatioita ja liiketoiminnan kasvua sekä nostaa työn tuottavuutta, tuotannon jalostusastetta sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan osuutta BKT:stä.
2. Vahvistetaan Kainuun koulutustarjontaa ja koulutuksen vetovoimaa työnantajien, koulutuksen tarjoajien ja julkisen sektorin yhteistyönä. Lisätään työvoimatarpeeltaan suurten toimialojen mainetyötä ja vetovoimaa opiskelu- ja työskentelyaloina.
3. Digitalisaatiota hyödyntäen vahvistetaan Kainuun koulutuspolkua (perusopetus, lukiot ja ammatillinen koulutus, ammattikorkea- ja yliopistokoulutus sekä vapaa sivistystyö). Pieneneville ikäluokille tuotetaan koulutuspalveluja älykkäillä ratkaisuilla yhteistyössä turvaten koulutuksen saatavuus ja toimintaedellytykset koko Kainuussa. Digitalisaatiolla Kainuuseen luodaan uusia koulutuspalveluja.
4. Puhtaan ja digitaalisen siirtymän osaamistarpeet Kainuussa ennakoidaan ja luodaan tarpeita vastaavaa koulutusta Kainuuseen. Laaditaan strategia tekoälyn hyödyntämiseen koulutuksessa.
5. Organisoidaan Kainuuseen uutta pysyvää yliopistollista perustutkintokoulutusta, jossa on vuosittainen sisäänotto.
6. Lisätään kansainvälistä koulutustarjontaa, ulkomaisten opiskelijoiden määrää ja englannin kielisiä koulutusta Kainuuseen kaikille koulutusasteille.

Strateginen tavoite 2029

Kainuun alue-BKT kasvaa koko maan kasvua nopeammin, vientiä harjoittavien kasvuyritysten määrä lisääntyy, viennin volyymi, tuotannon jalostusarvo, työn tuottavuus, tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot sekä yksityisen sektorin työpaikkojen määrä kasvavat vuosina 2026–2029 vuoden 2025 tilanteeseen verrattuna. Kainuun yksityinen (kaikki toimialat), julkinen ja kolmas sektori onnistuvat digitaalisessa ja puhtaassa siirtymässä. Siirtymä tuo uusia yrityksiä ja liiketoimintaa. Kainuun resilienssi (kyky toipua äkillisistä muutoksista) vahvistuu. Kainuuseen varmistuu vähintään miljardin euron arvoiset teolliset investoinnit vuosina 2026-2029.

Toimenpidekokonaisuudet 2026 - 2029

1. Vauhditetaan uusyrityisperustantaa, kehitetään Kainuuseen yrityskehittämö- ja yrityshautomotoimintaa sekä olemassa olevien yritysten säilymistä, vientiä ja kasvua. Lisätään tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoiminnasta syntyvien yritysten ja uuden liiketoiminnan määrää Kainuussa. Vahvistetaan yrittäjämönteisyyttä, asennetta kohti yrittäjyyttä, yrittäjähänkeä sekä yrittäjyyskasvatusta ja nuorten yrittäjyyttä.
2. Vahvistetaan ja uudistetaan yrityspalveluja kaikissa Kainuun kunnissa sekä kuntien yhteistyötä yritystoiminnan ja elinkeinojen kehittämisessä sekä investointien saamisen lisäämisessä. Kannustetaan kaikkia Kainuun yrityksiä tekemään englanninkieliset verkkosivut.
3. Parannetaan rahoituksen saamista Kainuussa yritysinvestointeihin, omistajanvaihdoksiin, uusiin aloitaviin yrityksiin. Perustetaan yritystoiminnan rahoittamiseen kasvu- ja riskirahasto Kainuuseen. Kehitetään erityisesti edunajamisen keinoin ratkaisuja kiinteistöjen ja käyttöomaisuuden vakuusarvojen vahvistamiseen sekä yritysten ja yksityisten lainansaannin lisäämiseen Kainuussa.
4. Tehdään Kainuusta maakunnista paras julkinen hankkija, jonka julkisen sektorin toimijat kilpailutuksilla ja julkisilla hankinnoilla tukevat optimaalisesti aluetalouden ja paikallisten yritysten liiketoiminnan ja osaamisen kasvua ja kestävä kehitystä. Vahvistetaan kainuulaisten yritysten ja julkisen sektorin kilpailutusosaamista.
5. Kehitetään kuntayhteistyötä sekä kuntien kaavoitusta ja maanhankintaa entistä paremmin investointeja houkuttelevaksi. Vakiinnutetaan investointien edistämisen optimaalinen yhteistyömalli Kainuuseen. Varmistetaan tuloksellisella yhteistyöllä Kainuuseen teollisia ja palvelualan investointeja, Lisätään Kainuun kiinnostavuutta ja näkyvyyttä investoreille. Houkutellaan Kainuuseen eri toimialojen veturiyrityksiä ja toimialavetureita julkiselle sektorille. Kehitetään näiden ympärille alihankintayritysten sekä tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoiminnan ekosysteemejä ja integroidaan niitä osaksi kansallisia ja kansainvälisiä arvoketjuja.
6. Vahvistetaan koulutuksen ja yritysten yhteistyötä: Ennakoidaan koulutustarpeet yhdessä yritysten kanssa ja hankitaan resursseja tarvittavien koulutusten järjestämiseen. Lisätään ennakointia tulevien kehittämistarpeiden tunnistamiseksi. Rakennetaan koulutuspolkuja yhteistyössä yritysten kanssa ja varmistetaan, että koulutettavat nuoret työllistyvät alueen yrityksiin.

Kärkitoimialat

Matkailu

Toimenpidekokonaisuudet 2026-2029

1. Elinvoimaisen matkailun edellytys on matkailijoita houkutteleva hyvä ulkoinen ja sisäinen saavutettavuus. Erityisesti kehitetään aikataulullisesti toimivia lento- (reitti- ja charterliikenne) sekä junayhteyksiä Kajaaniin sekä toimivia matkaketjuja matkakohteisiin Kainuussa. Varmistetaan Kainuun reittilento-yhteydet aluksi valtion rahoittamana ostopalveluliikenteenä ja myöhemmin markkinaehtoisena liikennöintinä niin, että käyttötarpeita vastaavat lentoyhteydet Kajaanin ja Helsingin välillä saadaan turvattua.
2. Kehitetään koti- ja ulkomaan matkailumarkkinointia. Erityisesti panostetaan kansainväliseen markkinointiin, joka toteutetaan yhteisesti Arctic Lakeland brändillä. Kainuun matkailun DMO-malli kehitetään tulokselliseksi ja siihen sitoudutaan. Kohderyhmät huomioiden kehitetään kainuulaisia palvelukonsepteja ja kiinnostavien kohteiden tarjoamista digitaalisissa kanavissa. Matkailuelinkeinon kehittämisessä vahvistetaan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan hyödyntämistä ja sen yhteistyötä yritystoiminnan kanssa.
3. Yritysten ja muiden matkailutoimijoiden valmiuksia ja osaamista kansainväliseen kasvuun kehitetään. Paikallisia ohjelmanpalveluita, uusia tapahtumia, matkailuinvestointeja sekä matkailun vastuullisuutta kehitetään sekä kulttuurin ja liikunnan roolia matkailussa vahvistetaan laajassa yhteistyössä yli kuntarajojen.

Teknologiateollisuus

Teknologiateollisuuteen Kainuussa luetaan kuuluvaksi metalli- sekä ICT- ja elektroniikkateollisuus sekä viime aikoina voimakkaasti kasvanut datakeskustoimiala. Koko alan tavoitteena yritysten kasvutavoitteen lisäksi kehittää teknologiateollisuuden toimialojen vetovoimaa, tiivistää koulutuksen ja yritysten yhteistyötä yritysten osaamisen, uudistumisen ja uuden osaavan työvoiman saamiseksi toimialalle.

Toimenpidekokonaisuudet 2026-2029

1. Kainuun teknologiateollisuuden (metalli-, ICT- ja elektroniikkateollisuus sekä datakeskustoimiala) vetovoimaa investointikohteena, työpaikkana sekä opiskelun ja yritystoiminnan alana Kainuussa vahvistetaan toimialan koulutuksen, tutkimuksen ja työelämän laatua ja vetovoimaa kehittämällä sekä viestinnällä ja markkinoinnilla.
2. Varmistetaan Kainuuseen uusia datakeskusinvestointeja. Vahvistetaan koulutuksen, tutkimuksen, rahoituksen ja julkisen hallinnon ekosysteemi-yhteistyötä Kainuun datakeskusten ympärille. Yhteistyön avulla vahvistetaan toimialan tuomaa aluetaloudellista lisäarvoa.
3. Kasvatetaan Kainuun datatalouden kannattavaa yritystoimintaa ja liikevaihtoa osana kansallista datatalouden kasvuohjelmaa.

Biotalous

Kainuun Biotalousen kärjet ovat:

- Metsäbiotalous (metsätalous, mekaaninen ja kemiallinen puunjalostus)
- Ruoan tuotanto (maatalous, luonnontuoteala ja kalatalous)
- Uusiutuva energia
- Uudet biotalouden innovaatiot

Kaikkiin näihin liittyy kiinteästi läpileikkaavana teemana kiertotalous.

Toimenpidekokonaisuudet 2026-2029

1. Edistetään julkisen ja yksityisen rahoituksen saamista ja käyttöä metsäbiotalouden, ruuan tuotannon ja uusiutuvan energian sekä niihin liittyvän kiertotalouden tutkimus- ja innovaatiotoimintaan sekä yritystoiminnan, tuotannon jalostusarvon, tuotantoprosessien ja työntuottavuuden kehittämiseen. Erityisesti tavoitellaan uusia biotalouden innovaatioita sekä niiden jalostamisen mahdollistavia investointeja ja yritystoimintaa Kainuuseen. Vahvistetaan tutkimuksen, koulutuksen, muun julkisen sektorin sekä yritysten yhteistyötä.
2. Vahvistetaan metsien monipuolista käyttöä ja varmistetaan metsien eri käyttömuotojen yhteensovittaminen. Lisätään puurakentamista ja puutuoteteollisuutta sekä niiden jalostusastetta ja osaamista Kainuussa.
3. Vahvistetaan ruoantuotannon (mkl. maa- ja kalatalous, luonnontuoteala, kasvihuone- ja konttiviljely sekä uudet innovatiiviset ruoantuotantotavat) toimintaedellytyksiä, kasvua, tuottavuutta, jatkuvuutta sekä alan TKI-toimintaa ja ilmasto- ja ympäristövastuullisuutta. Ruoantuotantoa kehittämällä vahvistetaan huoltovarmuutta Kainuussa.

Kaivannaisala ja kemianteollisuus

Toimenpidekokonaisuudet 2026-2029

1. Varmistetaan uusien kaivoshankkeiden tarvitsemat investoinnit ja niiden käynnistyminen, kun ympäristö- ja vastuullisuuskriteerit täyttyvät ja kaivosalueen kunnat haluavat kaivoksen. Vahvistetaan olemassa olevien Kainuun kaivosten toiminnan vastuullisuutta. Toimialan vetovoimaa vahvistetaan julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyönä.
2. Luodaan Kainuuseen elinvoimainen ja kansainvälinen kaivannaisalan koulutuksen, tutkimuksen, osaamisen sekä kaivosten ja niiden alihankintayritysten keskittymä. Kainuussa kehitetään koulutusta (toinen aste, ammattikorkea- ja yliopistokoulutus), jonka avulla ja muilla keinoin turvataan alan osaavan työvoiman riittävyys maakunnassa. Kehitetään TKI-toiminnalla kaivannaisalan tuotantoprosesseja sekä kiertotaloutta ja sivuvirtojen hyödyntämistä.
3. Yritysten, julkisen hallinnon sekä tutkimusorganisaatioiden yhteistyöllä Kainuussa hyödynnetään maksimaalisesti EU:n puhtaan siirtymän, liikenteen ja yhteiskunnan sähköistymisen sekä EU:n suvereniteetin ja kriittisten mineraalien tavoitteet.

Kansainvälisyys, kokonaisturvallisuus ja geopolitiikka

Kansainvälinen yhteistoiminta ja edunajaminen ovat olennainen osa Kainuun elinvoiman ja kilpailukyvyyn kehittämistä. Geopoliittisen tilanteen muuttuminen on luonut uuden tarpeen raja-alueen elinvoiman ja vakauden turvaamiselle Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien ja rajakuntien yhteistyöllä, rajanylittävän yhteistyön vahvistamisella Norjan ja Ruotsin pohjoisten alueiden sekä eurooppalaisten yhteistyökumppanien kanssa.

Kansainvälisyys

Strateginen tavoite 2029

Vuonna 2029 Kainuu on monikulttuurinen ja turvallinen maakunta. Kansainvälisyys kytkeytyy vahvasti ja luontevasti kaikille toimialoille ja aihepiireihin maakunnan kehittämisessä. Kainuulaisten toimijoiden kansainvälinen yhteistyö sekä lähialueilla että laajemmin on aktiivista ja toimijoiden yhteistyöverkostot tuottavat elinvoimaa yhteisöihin ja yrityksiin. Muualta muuttaneet pääsevät osaksi koulu-, työ- ja muita yhteisöjä ja kiinnittyvät osaksi kainuulaisia merkitys yhteisöjä ja aktiivista toimijakenttää, ja tuovat oman lisänsä paikallisiin yhteisöihin ja toimintakulttuuriin. Kainuun kansainvälinen saavutettavuus on parantunut ja Kainuussa on merkittävät investointinäköymät. Kainuun vahva kansainvälinen yhteistyö edistää kokonaisturvallisuutta.

Toimenpidekokonaisuudet 2026 - 2029

1. Edistetään monialaista yritysten, yhteisöjen ja toimialojen kansainvälistä yhteistyötä ja verkostotoimintaa. Valvotaan Kainuun etuja eri verkostojen kautta.
2. Kehitetään yritysten ja yhteisöjen kansainvälistymisvalmiuksia ja siten kilpailukykyä (monikulttuuriset työyhteisöt, vientivalmiudet).
3. Parannetaan monipaikkaisen työskentelyn mahdollisuuksia ja tehostetaan kansainvälisten osaajien saamista ja asettautumista Kainuuseen.
4. Tuetaan kansainvälistä TKI-toimintaa, sekä tiedon ja hyvien käytäntöjen vaihtoa. Kiinnitetään erityistä huomiota puhtaan ja digitaalisen siirtymän tavoitteisiin. Hyödynnetään älykkäitä ratkaisuja ja luovaa taloutta.
5. Aktivoidaan kansainvälistä hanketoimintaa ja edistetään kv-rahoitusten saamista Kainuuseen yhteistyöverkostoja hyödyntäen.
6. Kehitetään Kainuun kansainvälistä saavutettavuutta ja investointipotentiaalia.

Kokonaisuusturvallisuus ja geopolitiikka

Kokonaisturvallisuus muodostaa perustan yhteiskunnan kriisinkestävyydelle. Kokonaisturvallisuuden toimintamallissa yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistoiminnalla kaikissa olosuhteissa ja kaikilla tasoilla. Lähtökohtana toimivat normaaliolojen järjestelyt ja lainsäädäntö. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot ovat yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämättömiä, kaikissa tilanteissa ylläpidettäviä toimintoja. Ne muodostavat lähtökohdan kokonaisturvallisuuden toimeenpanolle. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot ovat: johtaminen; kansainvälinen ja EU-toiminta; puolustuskyky; sisäinen turvallisuus; talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus; väestön toimintakyky ja palvelut; henkinen kriisinkestävyys. Geopoliittinen muutos vuodesta 2022 lähtien on korostanut itärajan maakuntien kuten Kainuun kokonaisturvallisuuden ja puolustuskyvyn vahvistamisen tärkeyttä koko Euroopalle.

Strateginen tavoite 2029

Kainuun yhteiskunnan toimivuus, kansalaisten turvallisuus ja elintärkeiden toimintojen jatkuvuus kaikissa tilanteissa varmistetaan. Viranomaisten, yritysten, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyöllä pystytään varautumaan ja vastaamaan sekä normaaliolojen häiriötilanteisiin, että poikkeusoloihin. Kainuulla on vahva rooli Itä- ja Pohjois-Suomen rajaseudun edunvalvojana. Kainuun väestön osallisuus ja kokonaisturvallisuuteen liittyvä ymmärrys ovat lisääntyneet. Harvaan asutun rajaseudun näkökulma huomioidaan; asuttu raja on turvallisin raja. Kokonaisturvallisuus lisää maakunnan elinvoimaa. Kainuuseen on rakennettu arktisen sodankäynnin testauskeskus.

Toimenpidekokonaisuudet 2026 - 2029

1. Kainuun valmiusfoorumin roolia keskeisenä turvallisuustoimijana vahvistetaan ja sille tulee saada entistä virallisempi rooli kokonaisturvallisuudessa ja varautumisessa.
2. Maakuntaohjelman toteutuksessa huomioidaan kokonaisturvallisuuden kannalta keskeiset näkökulmat ja toimijat, kuten raja, pelastuslaitos, maakuntaliitto, kunnat, rajakunnat, harvaan asuttu rajaseutu, kansalaisten taso, alkutuotanto, infra ja maankäytön suunnittelu, saavutettavuus- ja huoltovarmuuskysymykset, ml. digitaalinen saavutettavuus koko maakunnan alueella.
3. Väestön osallisuuden ja ymmärryksen lisääminen kokonaisturvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Turvallisuusviestinnän nykyaikaistaminen ja selkokieliisyyden varmistaminen. Kansalaisvuoropuhelun turvaaminen. Arjen turvallisuudesta huolehtiminen.
4. Kainuun rooli harvaan asutun rajaseudun edunvalvojana: Kainuun rooli Itä- ja Pohjois-Suomen rajaseudun edunvalvojana huomioidaan ja varmistetaan.
5. Kainuun puolustusteollisuusklusteri koostuu alueen yrityksistä, tutkimuslaitoksista, oppilaitoksista ja viranomaisista, jotka tekevät yhteistyötä puolustus- ja turvallisuusalan tuotteiden, palveluiden, teknologioiden ja innovaatioiden kehittämiseksi ja liiketoimintamahdollisuuksien lisäämiseksi. Yhteistyötä Naton kanssa lisätään.
6. Kainuuseen kehitetään puolustusteollisuuden arktisten olosuhteiden testaustoimintaa, osaamista ja testauskeskus. Kainuun vahvaa osaamista mittaustekniikassa, dataosaamisessa, kyberturvallisuudessa ja tekoälyssä hyödynnetään kokonaisturvallisuuden ja puolustusteollisuuden kehittämisessä.

Saavutettavuus, aluerakenne ja monipaikkaisuus

Saavutettavuus

Kainuussa liikennejärjestelmän kehittämisessä korostuvat elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaaminen ja vahvistaminen (erityisesti tärkeät kuljetusreitit ja yhteydet satamiin), varautuminen uusiin investointeihin, ulkoinen ja sisäinen saavutettavuus (erityisesti lentoliikenne sekä arjen sujuva ja turvallinen liikkuminen ja matkaketjut), kestävyystavoitteet Kainuun erityispiirteet huomioiden sekä lisäksi kansainvälinen saavutettavuus (mm. Ten-T verkko) ja yhteydet pohjoisen kautta Ruotsiin ja Norjaan. Sujuvat tie-, rata- ja lentoyhteydet ovat Kainuun kehittymiselle elintärkeitä ja yksi tärkeimmistä alueen vetovoimaan vaikuttavista tekijöistä.

Strateginen tavoite 2029

Kainuun sisäinen ja ulkoinen saavutettavuus toteutuu eri liikennemuodoilla. Liikennejärjestelmä tukee alueen elinvoimaisena säilymistä, elinkeinoelämää, uusien investointien tarpeita, kokonaisturvallisuutta sekä pendelöintiä ja asukkaiden hyvinvointia ja saumatonta liikkumista aiempaa paremmin. Kainuun logistinen asema ja Kainuun kytkeytyminen kansainväliseen liikennejärjestelmään on parantunut. Liikenteessä on otettu systemaattisesti käyttöön kestäviä ratkaisuja esimerkiksi käyttövoima- ja kulkutapamuutoksen sekä paremman liikennejärjestelmän palvelutason kautta. Lentoliikenne on varmistettu pitkäjänteisesti pääkaupungin ja maakunnan välillä ja Euroopan maista on runsaasti suoria lentoyhteyksiä Kainuuseen. Tavoitteena on maakunnan tasolla yli 90 %:n valokuitusaatavuus kotitalouksiin ja jo rakennetun verkon käyttöasteen nostaminen.

Toimenpidekokonaisuudet 2026 - 2029

1. Edistetään liikenneinfrastruktuurin suunnittelua, parantamista, kehittämistä ja hallinnollisten luokitusten kehittämistä (pääväyläasetus) elinkeinoelämän, kokonaisturvallisuuden, kaksoiskäytön ja sotilaallisen liikkuvuuden sekä sujuvan ja turvallisen arjen liikkumisen tarpeita vastaavasti. Pyritään reagoimaan nopeasti elinkeinoelämän muuttuviin tarpeisiin eri liikenneyhteyksiä ja niiden solmupisteitä kehittämällä.
2. Vahvistetaan yhteistyötä osana jatkuvaa liikennejärjestelmä- ja vaikuttamistyötä Kainuun kannalta keskeisten tavoitteiden edistämisessä kuten kv-, kansallisen ja perusväylänpidon rahoituksen saamisessa Kainuuseen sekä parannetaan liikennejärjestelmän tilannekuvaa ja tietopohjaa.
3. Varmistetaan joukkoliikenteen peruspalvelutaso kysyntää vastaavasti maakunnan sisällä ja kaukoliikenteen runkoreiteillä (sis. lentoyhteydet) sekä kehitetään ja otetaan käyttöön uusia toimintamalleja joukko- ja lentoliikenteen liityntäyhteyksissä. Varmistetaan sujuva ja turvallinen liikennejärjestelmä omalta osaltaan myös digitalisaation, liikenteen optimoinnin ja uusien palvelujen avulla.
4. Edistetään kestäviä ratkaisuja liikkumisessa kuten liikenteen kestävien käyttövoimien jakeluinfran kattavuutta alueella, pyöräilyn ja kävelyn edellytyksiä sekä esteettömyyttä kunta- ja matkailukeskuksissa (sis. reitistöt), liikennejärjestelmän välityskykyä ja palvelutasoa sekä rataverkon sähköistämistä.

5. Vahvistetaan kytkeytymistä kansainväliseen lentoliikenteeseen Helsingin kautta ja suoraan sekä logistisia maayhteyksiä Itä- ja Perämeren satamiin, yhteyksiä maakuntakeskusten välillä sekä liikennekäytäviä pohjoisen kautta Norjaan ja Ruotsiin.
6. Edistetään Kainuun liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteiden ja valokuituverkkorakentamisen toteutumista.

Aluerakenne ja monipaikkaisuus

Kainuun aluerakenteen kehittämisessä korostuvat viihtyisä asuminen, elinkeinoelämän ja uusien investointien tarpeet, monipaikkaisuus, vetovoimaisuus, olemassa olevien rakenteiden hyödyntäminen kestävästi, digitalisaatio, käyttäjien tarpeita vastaavat palvelut sekä innovatiivisuus ja uudet, rohkeat ratkaisut. Asumisen, palveluiden, tuotannon ja työpaikkojen, vapaa-ajan alueista, energiainfrasta sekä liikennejärjestelmästä muodostuu toimiva, kestävä ja elinvoimainen kokonaisuus. Monipaikkaisuus tarkoittaa, että yhden ainoan asuinpaikan sijaan ihmiset ovat useissa eri paikoissa sekä liikkuvat näiden paikkojen välillä.

Strateginen tavoite 2029

Kainuu on viihtyisä, vetovoimainen ja monipaikkainen monipuolisen vapaa-ajan ja pysyvän asumisen sekä työnteon ja yrittämisen alue, jossa toimiminen on sujuvaa, palveluverkko ja palvelujen saavutettavuus vastaavat käyttäjien tarpeita lähtötilannetta paremmin. Yhdyskunta- ja aluerakenne on entistä toimivampi ja vetovoimaisempi. Koko maakunnassa ovat tarpeita vastaavat tietoliikenneyhteydet.

Toimenpidekokonaisuudet 2026 - 2029

1. Edistetään kaavoituksella maakunnan veto- ja pitovoimaa, monipaikkaisuutta sekä hyvää ympäristöä, luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja kestävää luonnonvarojen käyttöä osoittamalla riittävät ja tarkoituksenmukaiset aluevaraukset mm. viihtyisään asumiseen, energiainfraan, kulttuuriympäristön vaalimiseen, maa- ja kalliokiviainesten ottoon ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Maanpuolustuksen ja rajavallvonnan tarpeet otetaan huomioon sekä turvataan niille riittävät alueelliset kehittämisedellytykset ja toimintamahdollisuudet.
2. Käytetään ja jatkokehitetään olemassa olevia rakenteita (ml. toimitilojen) kestävästi, kustannustehokkaasti ja ympärivuotisesti sekä hyödynnetään Kainuun erilaisia asumisen- ja yritysten sijoittumisvaihtoehtoja monipuolisesti.
3. Turvataan palveluverkko, kehitetään palveluja ja niiden saatavuutta sekä uusia toimintatapoja innovatiivisesti vastaamaan käyttäjien tarpeita (mm. liikkuvat palvelut)
4. Parannetaan monipaikkaisuuden edellytyksiä kattavilla kiinteillä tietoliikenneyhteyksillä ja kehittyvillä digitaalisilla palveluilla. Kehittyvät mobiiliyhteydet täydentävät kiinteitä laajakaistayhteyksiä.
5. Edistetään elinkeinotoiminnan, työnteon sekä opiskelun edellytyksiä etänä Kainuusta käsin mökiltä, kodista ja etäpalvelutoimistoilta.
6. Edistetään alueen sisäistä ja ulkoista saavutettavuutta sekä energiainfran kehittymistä elinkeinoelämän ja asukkaiden tarpeita vastaavasti.
7. Huomioidaan älykäs sopeutuminen toimitilojen rakentamisessa ja käytössä tekemällä niistä monikäyttöisiä, laajasti hyödynnettäviä ja muunneltavia. Tällöin varmistetaan, että tilat ovat eri kohderyhmien hyödynnettävissä, käyttöaste korkea ja eri käyttötarkoituksiin käytettävissä ja muunneltavissa.

Puhdas ja oikeudenmukainen siirtymä

Puhdas siirtymä merkitsee yhteiskunnan ekologista rakennemuutosta, joka muuttaa elinkeinoja, ihmisten kulutusvalintoja sekä muuta toimintaa ilmastoviisaaksi ja kestävästi kehittyksen mukaiseksi ja luo merkittävästi uutta kestävästi elinkeinotoimintaa, yrityksiä ja työpaikkoja. Oikeudenmukainen siirtymä edellyttää, että ekologisten tavoitteiden toteuttamiskeinot ovat sosiaalisesti hyväksyttyjä ja väistyvien toimintojen tilalle kehitetään uusia, ekologisesti kestäviä vaihtoehtoja ja muutoksista kärsiville ihmisille uusia toimeentulomahdollisuuksia. Digitalisaation tehtävä on tukea puhdasta ja oikeudenmukaista siirtymää. Tekniikan ja digitalisaation avulla nopeutetaan ja tehostetaan puhdasta ja oikeudenmukaista siirtymää. Uudet ratkaisut edistävät kestäviä elinkeinoja, vientiä ja alueellista kehitystä.

Strateginen tavoite 2029

Kainuu säilyy hiilinieluna kestävästi metsänhoidon ja suojelualueiden ansiosta, hyödyntäen metsiään monipuolisesti ja kestävästi. Kainuun päästöt on vähentyneet ja paikallisten biopohjaiset tuotteet ovat korvanneet fossiiliset. Kainuun luonnon monimuotoisuus, ilman ja vesistöjen hyvä tila ovat kainuulaisten hyvinvoinnin perusta. Metsät ovat aktiivisessa, kestävässä ja monipuolisessa käytössä huomioiden metsien elinvoimaisuus, monimuotoisuus ja sopeutumiskyky.

Kainuussa kiertotalous etenee, kierrätys on lisääntynyt ja maatalouden omavaraisuus on vahvistunut. Biokaasun tuotanto ja käyttö on merkittävästi lisääntynyt alueella. Maatalouden rooli paikallisen ruoan tuottajana ja luonnon monimuotoisuuden edistäjänä vahvistuu osana siirtymää vähähiiliseen kiertotalouteen, mikä luo uusia työpaikkoja ja vahvistaa alueen taloutta.

Kainuussa on vahvaa puhtaan siirtymän osaamista ja koulutusta. TKI-toiminta ja alueen toimijoiden yhteistyö tuottavat innovatiivisia ratkaisuja ilmastomuutokseen muun muassa puurakentamisen, uusiutuvan energian, bio- ja puhtaan energian saroilla. Kainuu kasvattaa rooliaan uusiutuvan energian tuottajana ja sen kestävästi teollisena hyödyntäjänä ja jatkojalostajana. Saatavissa oleva puhdas energia houkuttelee Kainuuseen uusia liiketoimintamahdollisuuksia, investointeja ja työpaikkoja.

Toimenpidekokonaisuudet 2026 - 2029

1. Ympäristön tilaa seurataan ja tunnistetaan monimuotoisuuden keskeiset uhkatekijät. Elinkeinotoiminnassa huomioidaan luonnon monimuotoisuus ja luonnon tilan parantaminen.
2. Vahvistetaan maa- ja metsätalouden roolia luonnon monimuotoisuuden ja perinnebiotooppien vahvistajana sekä biomassan säilyttäjänä.
3. Kannustetaan TKI-toimintaan sekä uusiin investointeihin uusiutuvien luonnonvarojen ja puhtaan energian sekä sivuvirtojen jalostamiseksi uusiksi tuotteiksi ja korvaamaan fossiilisia raaka-aineita. Lisätään kuntien, muun julkisen sektorin, yritysten sekä tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden yhteistyötä.
4. Vähennetään energian kulutusta älykkäillä tehostamisratkaisuilla, ylijäämäenergian hyödyntämisellä ja suljetun kierron tuotantoprosesseilla.
5. Edistetään vähähiilisyyttä esimerkiksi painottamalla hankinnoissa paikallisuutta, puhdasta energiaa ja lyhyitä kuljetusmatkoja.

6. Edistetään energiainfrastruktuurin kehittymistä uusiutuvan energian tuotannon ja kulutuksen tarpeita vastaavasti. Varmistetaan, että rakenteilla ja suunnitteilla olevat infrastruktuuri- ja uusiutuvan energian hankkeet toteutuvat aikataulussa.

Liite 1: Kainuun tilanne- ja kehityskuva

Väestönkehitys ja väestön hyvinvointi

Tulomuutto Kainuuseen on kasvanut viime vuosina. Kainuu on **muuttovoittomaakunta** jo neljättä vuotta peräkkäin. Vuonna 2024 muuttovoitto oli ennakkotietojen mukaan 108 ja nettomaahanmuutto 744 henkilöä. Kainuun kahdeksasta kunnasta viisi sai muuttovoittoa. Muuttovoitto ja tulomuuton kasvu johtuu maahanmuutosta.

Muuttovoitosta huolimatta Kainuun **väkiluku** vähenee ja on vähentynyt jo yli 40 vuotta. Kainuun väkiluku oli ennakkotiedon mukaan vuoden 2024 lopussa 69 637. Väestöstä 52 prosenttia asuu Kajaanissa.

Väkiluku on vähentynyt aiemmin suurien muuttotappioiden, nyt **ikärakenteen** takia. Kuolleisuus on ollut syntyvyyttä suurempaa vuodesta 1998 saakka ja on lähes kolminkertainen syntyneiden määrään nähden. Jotta Kainuun väestön väheneminen pysähtyisi, täytyisi tulomuuton olla n. 500 henkilöä nykyistä enemmän vuosittain, jos syntyvyys ja kuolleisuus pysyisivät samalla tasolla.

Väestöllinen **huoltosuhde** on huonontunut Kainuussa kauan, mutta heikkeneminen on hidastunut. Huoltosuhde vaihtelee suuresti eri kuntien välillä. Taloudellinen huoltosuhde on mennyt parempaan suuntaan.

Miesten enemmisyys lähes kaikissa ikäluokissa ja **nuorten naisten vähyys** erityisesti **19-29** -vuotiaissa korostuu Kainuun väestörakenteessa. Erityisesti Kajaani menettää nuoria opiskeluaikaisia sekä nuoria työssäkäyviä perheitä enemmän kuin vastaavan kokoiset kaupungit. Kainuuseen muuttaa enemmän miehiä kuin naisia, mikä selittyy pitkälti opiskelupaikka- ja toimialarakenteella.

Ulkomaalaistaustaisten osuus Kainuun väestöstä on noussut 5,3 prosenttiin. Kajaanin ammattikorkeakouluun on saapunut monia kansainvälisiä opiskelijoita, usein perheineen. Kansainvälisen rekrytinnin hankkeet ovat tuoneet nopeasti kansainvälisiä työntekijöitä, erityisesti sote-alalle. Heidän pysyminsä alueella voisi vaikuttaa väestönkehitykseen.

Monipaikkaisuus ja matkailu tasaavat negatiivista väestökehitystä alueella ja vaikuttavat positiivisesti elinvoimaan erityisesti Kehys-Kainuun alueella parantamalla palvelurakennetta. Väkimäärä kasvaa matkailijoiden vaikutuksesta ympärivuotisesti. Matkailijoiden yöpymisiä on vuosittain lähes 900 000 ja kansainvälisten matkailijoiden määrä on kasvussa. Mökkiläisiä on lähes 13 000, joista yli 71 prosenttia tulee Kainuun ulkopuolelta. Lisäksi Kainuun prikaatin vaikutus on merkittävä (4000 varusmiestä, 520 työntekijää ja kasvava NATO yhteistyö).

Tilastokeskuksen **väestöennusteen** mukaan Kainuun väkiluku vuonna 2045 olisi 61 219. Väkiluku jatkaisi edelleen vähenemistään, mutta vähenemisvauhti hidastuisi. Ennusteen mukaan maahanmuutto kasvattaisi erityisesti työikäisen väestön määrää. Samaan aikaan suurten ikäluokkien pieneneminen vähentää eläkeikäisten määrää. Tämä tasapainottaa huoltosuhdetta vuodesta 2030 alkaen. Toteutunut väestökehitys on ollut Kainuussa väestöennustetta positiivisempaa. Talouden vahva kasvu ja tulevat investoinnit muuttanevat väestökehitystä entisestään ennustettua positiivisemmaksi.

Kainuulaisten **hyvinvointi** on kohentunut pitkällä aikavälillä, mutta alueelliset erot ovat suuria. Ikärakenne haastaa ja tuo painetta terveys- ja vanhuspalveluille. Ikävakioitu sairastavuusindeksi on laskenut, mutta todellisesta sairastavuustaakasta ja palvelutarpeesta kertova ikävakioimaton sairastavuusindeksi on noussut ja on hyvinvointialueista toiseksi suurin. Huolenaiheena ovat ennalta ehkäistävissä olevien kuolinsyiden korkea määrä, työikäisten työkyky (tuki- ja liikuntaelinsairaudet) sekä lasten ja nuorten fyysinen ja henkinen hyvinvointi. Harvaan asutussa, pitkien etäisyyksien ja valmiusprikaatin maakunnassa päivystyssairaalan säilyminen on tärkeää alueen potilasturvallisuuden ja elinvoiman kannalta.

Jos erityisesti Kehys-Kainuun rajakuntien väestön väheneminen ja vanhusväestön osuuden kasvaminen ja alueiden autioituminen jatkuu vahvana, se heikentää Kainuun ja samalla itärajan alueiden kokonaisturvallisuutta. **Autioituva ja asumaton itäraja** on turvallisuusriski koko maalle.

Vähenevän väestön Kainuu on kuitenkin osoittanut, että talous voi kasvaa, maakuntaan investoidaan ja työpaikkoja luodaan. Kainuulle on tärkeää **älykäs sopeutuminen** väestön kehitykseen. Maakunnan kehitys osoittaa, että Kainuu on onnistunut tässä sopeutumisessa.

Kestävä elinvoima ja investoinnit

Kainuussa on **positiiviset näkymät** ja elinvoimaisuus on vahvistumassa. Alueelle on tulossa ja toteutunut merkittäviä investointeja. Vaikka tutkimus- ja kehittämis- sekä koulutusorganisaatiot vastaavat nopeasti muuttuviin osaamistarpeisiin, ammatillisen koulutuksen leikkaukset voivat kuitenkin heikentää tätä kykyä. Osaajapula on jo nyt merkittävä haaste, ja työvoimapula-aloille tarvitaan lisää kiinnostusta. Kainuun veto- ja pitovoimaa on tärkeää lisätä.

Kainuun **aluetalous** on kasvanut merkittävästi vuodesta 2015 alkaen. Vuosi 2022 oli ennätyksellinen, sillä arvolisäyksen volyymin muutos oli 12,1 prosenttia, mikä oli maakunnista suurin. Samana vuonna maakunnan bruttokansantuote henkeä kohden oli 42 125,5 euroa, ylittäen Pohjois-Pohjanmaan. Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot kasvoivat neljänneksi eniten maakunnista.

Kainuussa talouskehitys oli vuonna 2023 **laskusuuntaista**, ja kaikkien toimialojen liikevaihto laski 4,3 prosenttia ja henkilöstömäärä 0,1 prosenttia. Arvonlisäys väheni eniten maakunnista (8,6 %). Viennin määrä laski myös huomattavasti. Konkurssien määrä kasvoi vuonna 2023, mutta konkurssiin haettujen yritysten henkilötyövuosivaikutukset laskivat edellisvuodesta.

Matalasuhdanteesta huolimatta **uusien yritysten** määrä kasvoi suhteellisesti eniten (+8 %) Kainuussa vuonna 2023. Uusia yrityksiä aloitti 370, lopetti 273 ja yrityskanta kasvoi.

Työpaikkoja on Kainuussa 27 364. Yksityisen sektorin työpaikkojen määrä on kasvanut. **Tutkimus- ja kehittämistoiminnan** (T&K) menot kasvoivat 8,4 prosenttia 413 euroon/as. vuonna 2023. NATO-jäsenyys voi tuoda uusia mahdollisuuksia investoinneille, yrityksille ja tutkimus- ja oppilaitosten TKI-toiminnalle. Vuosangan harjoittelualueen kehittämiseksi on käynnissä **Puolustusteollisuuden TKI- ja osaamistarpeet** – uusia mahdollisuuksia Kainuussa – Vuosanka -hanke. Kainuuseen pyritään saamaan Euroopan johtava arktisen sodankäynnin testauskeskus.

Vuosi 2024 jatkui laskusuhdanteisena, mutta käännettä parempaan on nähtävillä. **Pk-yritysten suhdannenäkymät** olivat keväällä 2025 poikkeuksellisen vahvat Kainuussa verrattuna muihin

alueisiin (saldoluku 15). Viimeksi saldoluku on ollut positiivinen vuoden 2022 keväällä. Työttömyys on kuitenkin jatkanut kasvuaan. Kehys-Kainuussa elinkeinoelämän näkymät ovat heikkommat.

Yritysten on vaikea saada **rahoitusta investointeihin ja kehitystoimiin**, mikä hidastaa pk-yritysten kasvua. Kiinteistöjen alhaiset vakuusarvot vaikeuttavat lainojen saamista, mikä koskee myös yksityisiä asunnonostajia. Syrjäseuduilla tämä ongelma on erityisen merkittävä ja vaikuttaa kielteisesti Kainuun ja itärajan alueiden tulevaisuuskseen ja kokonaisturvallisuuteen.

Kainuu on pääomaköyhää aluetta, joten kansalliset ja ulkomaiset investoinnit (teollisuus, palvelut ja niitä tukeva TKI) ovat välttämättömiä kestävän talouskasvun varmistamiseksi ja yritysten kilpailukyvyyn ylläpitämiseksi. Kainuuseen tavoitellaan **yli 12 miljardin euron arvosta investointeja** vuoteen 2030 mennessä.

Kainuun kärkitoimialat (teknologiateollisuus, biotalous, kaivannaisala ja kemianteollisuus sekä matkailu) ovat kasvaneet liikevaihdoltaan yhteensä 93 prosenttia vuodesta 2015. Vuonna 2023 liikevaihto laski ensimmäisen kerran tällä aikajaksolla tarkasteltuna. Yhteensä kärkitoimialojen liikevaihto oli 1,85 miljardia euroa. Kärkitoimialojen henkilöstömäärä on kasvanut 26 prosenttia vuodesta 2015 ja vuonna 2023 oli 6339. Kärkitoimialojen henkilöstömäärän kehitys on tasoittunut viime vuosina.

Teknologiateollisuuteen kuuluvan ICT- ja elektroniikkaklusterin liikevaihto vuonna 2023 oli 173 miljoonaa euroa (-27,2 %) ja henkilöstömäärä 1679 (-1,5 %). Edellisenä vuonna liikevaihto kasvoi 35 prosenttia. Metalliklusterin liikevaihto oli 138 miljoonaa euroa (-0,2 %) ja henkilöstömäärä 730 (+4,7 %) vuonna 2023. Teknologiateollisuuden vienti oli vuonna 2024 81 % Kainuun tavaraviennistä. Teknologiateollisuus on ollut kasvussa ja se on noussut henkilöstömäärältään suurimmaksi kärkitoimialaksi Kainuussa.

Datakeskustoimiala on kasvanut Kainuussa rajusti. Kajaaniin on muodostumassa ainutlaatuinen globaali keskittymä suurteholaskennan, tekoälyn, supertietokoneiden ja datakeskusteknologian aloille. Euroopan suurteholaskennan yhteisyritys EuroHPC on sijoittanut **Lumi tekoälytehdas** -kokonaisuuden Tieteen tietotekniikan keskus CSC:n Kajaanin Renforsin rannan toimitiloihin. Renforsin rannan datakeskuksessa on valmis infrastruktuuri ja CSC:llä on vahva osaaminen ja valmius uutta, LUMI Next, supertietokoneen ja tekoälytehtaan isännöintiä varten. Uusi supertietokone korvaa aikanaan nykyisen, Euroopan nopeimman supertietokoneen, LUMIn.

CSC:n Kajaanin datakeskus on yksi maailman energiatehokkaimmista ja ilmastoystävällisimmistä datakeskuksista, mikä osaltaan auttaa pienentämään digitalisaatiosta koituvaa hiilijalanjälkeä. Ratkaisuja haetaan lisää myös datakeskusten tuottamien **hukkalämpöjen** hyödyntämiseen. LUMI –supertietokone lämmittää satoja kotitalouksia Kajaaniin. Myös Suomen uusi **kansallinen supertietokone Roihu** tulee sijoittumaan ja korvaamaan aiempia CSC:n kansallisia supertietokoneita Renforsin rantaan.

Kansainväliset konesalitoimijat pitävät Kajaania ja Kainuuta houkuttelevina sijaintipaikkoina. Alueen etuina ovat edullinen sähkönhinta, vihreän energian saatavuus, sähköntalouden kapasiteetti, toimiva yhteistyö ja tilaa rakentamiseen. Google aikoo laajentaa pilvi- ja datakeskuksiaan Kajaaniin. Borealis Data Center osti Herman IT:n konesalit Renforsin Rannasta, ja XTX Markets rakentaa 250 MW datakeskusta, joka valmistuu vuonna 2026. XTX Markets aikoo rakentaa yhteensä viisi datakeskusta Kajaaniin. Arcem AS tutkii datakeskuksen

rakentamista Kuhmoon. Huolenaiheeksi on noussut mahdollinen sähköveron nosto, joka voi pysäyttää suuret investointisuunnitelmat.

Peliala on tällä hetkellä yksi nopeimmin kasvavista toimialoista. Kajaanilaisten peliyhtiöiden yhteenlaskettu liikevaihto suhteessa kaupungin väkilukuun on maailman kärkeä. Vuonna 2023 yrityksiä oli 10 ja niiden liikevaihto yli 150 miljoonaa euroa. Tunnettuja pelifirmoja ovat mm. Critical Force, yli 60 maahan sisäliikuntapelejä kaupannut ja vahvasti kasvava CSE Entertainment sekä Kitka Games. Kitka Gamesin verotettava tulo vuonna 2022 oli 138 miljoonaa euroa. Toimialaa ja ympäristöä kehitetään Kajaanin kaupungin ja KAMKin yhteisen GameCity Kajaani -hankkeen puitteissa, joka sai loppuvuonna 2024 1,23 miljoonan euron EU-rahoituksen pelialan yrityskiihdyttämän tueksi.

Myös **metallialalla** on hyvät näkymät. Kiskokalustoja valmistava Skoda Transtech allekirjoitti syksyllä 2024 45 miljoonan euron sopimuksen optioiden käyttämisestä Tampereen Ratikan kanssa uusien vaunujen tilaamiseksi. Lisäksi useat **mittausteknologian** sekä tietojärjestelmä- ja ohjelmistokehityksen yritykset kehittyvät vahvasti yhdessä mittausteknologian osaamiskeskittymän CEMIS-keskuksen kanssa.

Biotalouden liikevaihto (670 M€, -12,9 %) ja henkilöstömäärä (1703, -1,9 %) laskivat vuonna 2023, mutta näkymät ovat positiiviset. Kainuun talouskasvua ja teollisia investointeja voidaan turvata uusiutuvan energian saatavuudella. **Uusiutuvan energian** osuus käytöstä oli Kainuussa 60 prosenttia vuonna 2022 ja on tämän jälkeen todennäköisesti noussut. Tuulivoimalla tuotettiin 33 prosenttia ja vesivoimalla 60 prosenttia sähköntuotannosta vuonna 2023.

Kainuussa on tuotannossa 61 **tuulivoimalaa** neljällä eri tuulipuistoalueella. Kainuun maakuntakaavoituksen tavoitteena on yhteensä 410 tuulivoimalaa vuoteen 2035 mennessä. Tuulivoimatuotannon toteutumista hidastaa geopolittisesta tilanteesta johtuva kustannustason nousu ja kantaverkon puutteet itäisessä Suomessa. Toteutuessaan noin 410 tuulivoimalaa sisältävät tuulivoimahankkeet muodostavat arviolta uutta liikevaihtoa noin 22 500 miljoonaa euroa, arvonlisäystä noin 17 400 miljoonaa euroa ja investointeja noin 4 100 miljoonaa euroa. Kajaaniin suunnitellaan isoa 125MW/350MWh **sähköenergiavarastoa** (16 hallia). Lisäksi **aurinkovoimahankkeita ja -selvityksiä** on useita menossa.

Puolangalle rakennetaan uusi **biokaasulaitos**, jonka investointiarvo on 17 miljoonaa euroa. Laitos tuottaa noin 20 GWh nesteytettyä biokaasua vuodessa raskaan liikenteen polttoaineeksi. Paltamoon suunnitellaan 500 miljoonan euron **biometanolilaitosta**, joka käyttää sahateollisuuden sivuvirtoja, energiapuuta ja haketta. Vety tuotetaan elektrolyysillä aurinko- ja tuulivoimalla. **KaiCell Fibers Oy:n** sellutehdasinvestoinnilla Paltamoon olisi kansantaloudellinen vaikutus 955 miljoonaa euroa ja Kainuuseen 720 miljoonaa euroa. Tehtaan ympäristölupa tuli lainvoimaiseksi keväällä 2024.

Puutuoteteollisuus on kasvanut Kainuussa. Puurakentamisen näkymät ovat positiiviset, ja teollisia investointeja tarvitaan. Kuhmon CLT-tehdas laajensi linjastoaan vuonna 2023, ja Kuhmo Oy sekä Pölyn ostanut Preiffer ovat investoineet **sahalinjastoihinsa**. Kainuusta viedään edelleen paljon puuta muualle ja jalostusaste jää alhaiseksi. Venäjältä aiemmin muualle Suomeen tuotua puuta korvataan nyt merkittävästi kainuulaisella puulla.

Kainuussa **maataloudella**, erityisesti maidontuotannolla, on merkittävä rooli. Vuonna 2023 viljelijätukia haki 616 tilaa ja vuonna 2024 609 tilaa. Maidontuotantotilojen määrä on vähentynyt noin viiden prosentin vuosivauhdilla, mutta maitomäärät ovat kasvaneet.

Sukupolvenvaihdoksia tehdään, mutta suuret tuotantorakennusinvestoinnit ovat olleet jäissä. Harvaan asutulla maaseudulla toimivilla maatiloilla on maataloutta suurempi merkitys, tuoden varmuutta, turvaa, palveluja ja elinvoimaa lähialueen asukkaille ja yrityksille.

Kaivannais- ja kemianteollisuuden liikevaihto oli 719 miljoonaa euroa ja henkilöstömäärä 983 vuonna 2023. Liikevaihto kasvoi 3,7 prosenttia ja henkilöstömäärä väheni 0,8 prosenttia. Terrafame on yksi maailman suurimmista **akkukemikaalitehtaista**, joka on luonut 150 suoraa ja lähes 500 välillistä työpaikkaa akkukemikaalien tuotannossa. Terrafamen tuottamien akkukemikaalien hiilijalanjälki on markkinoiden pienin bioliuotusmenetelmän ansiosta. Akkukemikaalien markkinatilanne on ollut haastava vuonna 2024. Luonnonuraanin talteenotto alkoi vuonna 2024 ja kaivostoiminnan laajentamisesta on vireillä ympäristölupahakemus. Terrafame sai EU:n kriittisiä raaka-aineita koskevan lain mukaisen strategisen hankeaseman uuden malmiesiintymän hyödyntämiseksi. Kainuun muita kaivoksia ovat Elementis Mineralis B.V., Sotkamo Silver Oy sekä selvitysvaiheessa olevat Nordic Talc Oy ja Otanmäki Mine Oy. Kaivostoiminnan työpaikoista 16 prosenttia on Kainuussa.

Matkailu kasvatti sekä liikevaihtoaan että henkilöstömääräänsä noin 4 prosenttia vuonna 2023. Liikevaihto oli 149 miljoonaa euroa ja henkilöstömäärä 1243. Kansainvälisen matkailun voimakas kasvu on alkanut Kainuussa. Yöpymisiä oli vuonna 2024 yhteensä noin 875 000. Kansainvälisten matkailijoiden rekisteröidyt yöpymiset nousivat 14 prosenttia (48 300 yöpymistä) ja kotimaisten 4 prosenttia (566 000 yöpymistä). Eniten kansainvälisiä matkailijoita tuli Saksasta, Ranskasta ja Alankomaista. Kansainvälisen matkailun odotetaan kasvavan entisestään. Uusia **charter-lentoyhteyksiä** on tulossa Espanjasta ja Manchesterista Kajaaniin ja Amsterdamin lennot jatkuvat 2024/2025 talven tapaan. elpyvän ennalleen vuonna 2025, kun ulkomaisia charter-lentoja ja ryhmämatkoja alkaa Kainuussa on useita isoja matkailuinvestointeja suunnitelmassa.

Kulttuuri- ja luovat alat ovat myös merkittävä elinvoiman lähde Kainuun aluetaloudelle ja tärkeä pito- ja vetovoimatekijä. Vuonna 2022 kulttuurialojen tuotos oli 77 miljoonaa euroa (+ 12 % vuodesta 2015). Kasvua syntyi etenkin esittävän taiteen, tapahtumien ja peliteknologian alalta. Tuleva Oulu2026-kulttuuripääkaupunkivuosi on lisännyt kuntien yhteistyötä ja kulttuurin näkyvyyttä. Kainuun liiton kulttuuriohjelmassa (2022–2025) tavoitellaan taiteesta ja kulttuurista kainuulaisten hyvinvointia ja pitovoimaa. Vuonna 2024 käynnistettiin Taikusydän-verkosto Kainuussa. Kajaanin kaupungin elinvoimaohjelmaan linkittyy vuonna 2024 alkanut kolmivuotinen Seminaarin Taidekampus -hanke.

Laskusuhdanne näkyy **Kainuun työttömyydessä** koko maan tavoin. Kainuussa oli helmikuun 2025 lopussa 3 668 työtöntä työnhakijaa, mikä on 16 prosenttia vuotta aiempaa enemmän. Työttömyysaste oli 12,2 prosenttia (koko maa 12,0 %). Erityisesti korkeakoulutettujen työttömyys on kasvanut. Myös pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut jo puolitoista vuotta hiljentyneiden työmarkkinoiden vuoksi. Myös **työikäisiä eläkeläisiä** on ollut Kainuussa pitkään paljon. Työllistymishaasteiden yleisimpiä syitä ovat puutteellinen koulutus ja osaaminen, terveysrajoitteet sekä elämänhallinnan ongelmat.

Rekrytointiongelmat ovat väliaikaisesti helpottaneet vähentyneen työvoiman kysynnän vuoksi, mutta tulevat taas kasvamaan suhdanteen kääntyessä. Viimeisimmän kyselytiedon mukaan 36 prosenttia työnantajista koki rekrytointiongelmia. Luku oli vuonna 2023 peräti 66 prosenttia ja Kainuun rekrytointiongelmat ovat olleet aiemminkin koko maan vaikeimmat.

Tulevat investoinnit luovat uutta työvoiman kysyntää ja sen lisäksi työvoimaa **eläköityy** reilusti. Seuraavan kymmenen vuoden aikana Kainuun hyvinvointialueiden työntekijöistä on poistumassa vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeille 33,2 prosenttia ja kunta-alan työntekijöistä noin 34 prosenttia. Myös kainuulaisista yrittäjistä yli kolmasosa eläköityy seuraavan kymmenen vuoden aikana. **Omistajanvaihdosten** tulee lisääntyä huomattavasti nykyisestä. Yli 65-vuotiaista 600 henkilöä jatkaa yhä työelämässä, erityisesti sosiaali- ja terveysalalla, varhaiskasvatuksessa sekä kouluissa.

Työllisyysaste Kainuussa oli vuoden 2024 lopussa 73,7 prosenttia, joka on korkeampi kuin koko maassa (71,1 %). Työllisyysaste on noussut viime vuosina huomattavasti.

Kainuussa on kehitetty **kansainvälisiä rekrytointeja** tukevia palveluja sekä asettautumispalveluja, ja työtä tehdään aktiivisesti eri toimijoiden kanssa. Maahanmuuttajien työllisyysaste oli Kainuussa vuoden 2022 lopussa 58,1 prosenttia (koko maa 60 %) eli selkeästi koko maakunnan työllisyysastetta matalampi. Suurin osa maahanmuuttajista työskentelee Kainuussa matalapalkkaisissa tehtävissä. Ulkomaalaisten aktivointiaste on ollut Kainuussa maan paras jo vuodesta 2015.

Kohtaanto-ongelma on vaikea niin Kainuussa kuin koko maassa, eli työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa. Syitä ovat mm. työvoiman heikko liikkuvuus, kannustinloukut, matala palkkataso, lyhytkestoiset ja osa-aikaiset työsuhteet sekä yleistynyt ja monelle työnhakijalle vähemmän houkutteleva vuokratyö. Myös koulutusmahdollisuuksien rajallisuus sekä vähäinen yliopistotason koulutus vaikuttavat.

Työnhakijoiden, työssä olevien ja yrittäjien **osaamisen kehittäminen sekä koulutustarjonnan monipuolistaminen** on elintärkeää osaavan työvoiman riittävyyden ja yritysten kehittymisen kannalta.

Kainuussa korkeakoulusta järjestävät **Kajaanin ammattikorkeakoulu (KAMK)** ja **Kajaanin yliopistokeskus (KYK)** ja ammatillista koulutusta **Kainuun ammattiopisto (KAO)**, Vuokatin urheiluopisto ja Kainuun opisto. Lukio on kuudessa kunnassa kahdeksasta. Oulun yliopiston koordinoimassa KYKissä toimivat Itä-Suomen, Jyväskylän ja Lapin yliopistot sovitulla vastuualueilla. Opetus- ja kulttuuriministeriön tuloksellisuusmittareiden perusteella KAMK on ollut vuonna 2023 kokoonsa suhteutettuna Suomen tuloksellisin ammattikorkeakoulu ja mittarituloksissa jo vuosia kärkikastissa. KAMKin vahvuutena on erityisesti TKI-toiminta, jonka T&K menot kasvoivat jopa 32 prosenttia vuonna 2023 (kaikki AMKt 3,9 %).

Lähes viidennes Kainuun pk-yrityksistä tekee **yhteistyötä ammattikorkeakoulun kanssa**. Koulutusyhteistyötä, demo-, pilotti ja tuotetestausta tehdään enemmän kuin koko maassa keskimäärin, myös tilaustutkimuksia teetetään useammin kuin koko maassa. Myös **ammatillisen oppilaitoksen** kanssa tehtävä yhteistyö on pääosin koulutusyhteistyötä, uusien osaajien rekrytointia sekä innovaatioihin liittyvää kehitystä. Valtakunnalliset opetussuunnitelmat muuttuvat hitaasti, mutta valinnaisia tutkinnon osiota on mahdollista tehdä nopeallakin aikataululla työelämälähtöisesti Kainuun oppilaitoksissa.

Joustavien henkilökohtaistettujen osaamistavoitteiden, yrityksissä olevien oppimisympäristöjen sekä digitaalisen ohjauksen yhdistelmällä voidaan tarjota entistä työelämälähtöisempää koulutusta. Kohtaanto-ongelmaan, osaamisen kehittämiseen ja työvoiman saatavuuteen on pyritty vaikuttamaan mm. **oppisopimuskoulutuksilla** sekä **erikoistumis- ja muuntokoulutuksilla**. Oppisopimuskoulutus on myös yksi keskeisimmistä malleista

kansainvälisen henkilöstön kouluttamisessa. Laajennettua oppisopimusmallia hyödyntäen alueelle on koulutettu yhteistyössä Oulun seudun ammattiopiston kanssa yli 100 prosessialan ammattilaista Terrafame Oy:lle vuosina 2020–2023 akkukemikaalitehtaan työvoimatarpeeseen.

Kuhmossa ja Suomussalmella toimivat ammatillisen koulutuksen uudet toimintamallit, **Taitotehtaat**, ovat yhteisöllisiä oppimisympäristöjä, joissa voi suorittaa tutkintoja tai osatutkintoja lähellä opiskelijoita ja työpaikkoja. KAO ja kunnat ylläpitävät koulutusta yhdessä.

Ammatillisen koulutuksen **rahoitusuudistus vuonna 2026 ja leikkaukset** (-1,5 M€) vuodelle 2025 ovat Kainuun kannalta erittäin huonoja tulevien investointien ja osaajatarpeen kasvun myötä. Koulutusta täytyy suunnata tehokkaasti ja EU-rahoituksen merkitys korostuu jatkossa.

Koulutustarjonnan rajallisuus, hakijamäärät ja koulutuksen muuttuminen paikkariippumattomiksi ovat haasteita. **Monimuotokoulutukset** ovat yhä suositumpia ja monimuoto-opiskelijoiden määrän lisääntyessä fyysisesti paikanpäälle tulevien opiskelijoiden määrä vähenee, mikä heikentää aluekehitysvaikutusta alueella.

Kainuun on **matalasti, mutta kattavasti koulutettu** maakunta. Vuonna 2023 korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus työikäisistä oli Kainuussa maakunnista matalin, mutta perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus on korkea. Koulutusaste on noussut ja korkea-asteen tutkinnon suorittaneita on nykyään selvästi enemmän kuin kokonaan ilman tutkintoa olevia. Tavoitteena on saada uusia yliopistoaloituspaikkoja alueelle. Varhaiskasvatuksen osaajapulaan vastataan Oulun yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnan syksyllä 2024 käynnistyneellä varhaiskasvatuksen ja erityispedagogiikan tutkintokoulutuksella yhteistyössä Kajaanin ja Iisalmen kaupunkien kanssa.

Kansainvälisten opiskelijoiden määrä on kasvanut Kainuussa merkittävästi KAMKissa opiskelee lähes 600 kansainvälistä opiskelijaa, joilla on 58 eri kansalaisuutta. Suurin osa tulee Etelä-Aasiasta. AMK-tutkintoa suorittavilla suosituimmat alat ovat International Business, Tourism ja Esport Business. Kainuun työmarkkinoilla ja kv-opinto-ohjelmien välillä on tällä hetkellä kohtaanto-ongelmaa.

KAMK on aloittanut 2024 pelialan englanninkielisen koulutuksen, Bachelor's Degree in Business Information Technology, Game Development. Koulutuksen sisältö keskittyy pelialan opintoihin kansainvälisestä näkökulmasta. KAMKin uusi koulutus vastaa suoraan alueen peliyhtiöiden tarpeeseen.

KAMK ja XTX Markets ovat aloittaneet yhteistyön, jolla lisätään **datakeskusosaamista** paikallisessa koulutusekosysteemissä. Tavoitteena on Kainuuseen sijoittuvien datakeskustoimijoiden tuottaman aluetaloudellisen lisäarvon sekä kansantaloushyödyn kestävä maksimoiminen.

Kainuun ammattiopistolla on 318 kansainvälistä opiskelijaa. Eniten kv-opiskelijoita on Venäjältä, Ukrainasta ja Filippiineiltä. Tutkintokieli on suomi. Tutkinnoille on määritelty kielitaitotasovaatimukset ja vieraskieliset opiskelijat ohjataan kielitaidon arviointiin ennen opintojen aloitusta. Yleisimmät alat kv-opiskelijoilla ovat sosiaali- ja terveysala, ravintola- ja catering-ala, kone- ja tuotantotekniikka ja logistiikka.

Hyvinvointialueella (HVA) on käynnistetty **kansainvälinen rekrytointi** yhtenä henkilöstön saatavuuden turvaamiskeinona. HVA kehittää ja toteuttaa eettistä rekrytointia ns. perherekrytointina. Tavoitteena on rekrytoida 30-40 sairaanhoitajaa tai hoiva-avustajaa per

vuosi perheineen ja näin edistää uusien työntekijöihin sitoutumista Kainuuseen vahvistamaan alueen elinvoimaa.

Maahanmuuton kasvu ja moninaiset maahanmuuton syyt ovat lisänneet tarvetta huomioida **kotoutumista** edistävien palveluiden saatavuus maakunnassa. Onnistuneen kotoutumisen kannalta keskeisinä edellytyksinä nähdään erityisesti riittävän kielitaidon saavuttaminen ja työikäisten työllistyminen. Työllisyysalue hoitaa kotoutumisasiat. Kajaanissa KAO hoitaa kotouttamiskoulutukset.

Saavutettavuus

Saavutettavuus on yksi keskeisimmistä Kainuun aluekehityksen pullonkauloista. Kainuun ja Itäisen Suomen liikenneinfrastruktuuri on jäänyt jälkeen Etelä- ja Länsi-Suomesta. Ero korostuu junaliikenteen saavutettavuudessa ja lentoliikenteen tilanteen epävarmuudessa. Saavutettavuudessa tulee toteutua **kolmen tunnin saavutettavuustavoite** pääkaupungin ja maakunnan välillä, jonka vain lentoliikenne takaa. Vähäliikenteisillä teillä on paisuvaa korjausvelkaa ja maakunnan sisäiset matkaketjut ovat puutteelliset. Lisäksi turvallisuuspoliittinen tilanne vaikuttaa erityisesti itäisen Suomen liikennejärjestelmään.

Pohjoisen elinkeinoelämän kuljetukset ja investointipotentiaalin realisoituminen edellyttävät investointeja liikennejärjestelmään ja sen toimivuuden varmistamiseen sekä esimerkiksi rataverkolta vielä puuttuvaan sähköistykseen. Yksi tärkeistä kehittämisvyöhykkeistä on pohjois-etelä suuntainen viitosvyöhyke, jolla tarkoitetaan valtatie 5:n ja Savonradan muodostamaa liikenteellistä kokonaisuutta.

Geopoliittinen tilanne korostaa **poikittaisyhteyksien** merkitystä (mm. Vt 22 Oulu-Kainuu). Tulevaisuudessa perusinfrastruktuuriin liittyviä muutostekijöitä ovat väestön jakaantuminen alueen sisällä ja ikääntyminen, asutuksen keskittyminen taajamiin ja hyvien liikenneyhteyksien varrelle sekä rakentamistavoitteiden kohdistuminen taajamien ulkopuolisille, vetovoimaisille alueille. Aktiivista kehittämistä vaativat taajamien ja haja-asutusalueen yhdyskuntatekninen verkosto ja **alempiasteinen tieverkko** (ml. yksityistiet), jota tarvitaan erityisesti biotalouden ja matkailun sekä asutuksen, turvallisuuden ja huoltovarmuuden logistisena perustana. Rakenteelliset haasteet rahoituksen kohdentamisessa ovat johtaneet maanlaajuisen tieverkon rapistumiseen ja vähäliikenteisten teiden paisuvaan **korjausvelkaan**.

Maakunnan saavutettavuudelle tärkeät maakuntakeskusten väliset sekä pääkaupunkiseudun ja Kainuun väliset matka-ajat eivät ole lyhentyneet, ja **lentoliikenne** on epävarmalla pohjalla. Lentoliikenneyhteys on kriittinen Kainuun elinkeinoelämän kehittymiselle, erityisesti kv-matkailulle, datakeskustoimialalle ja huoltovarmuudelle. Koronapandemian ja geopoliittisen tilanteen nopeiden muutosten takia lentoliikenne loppui Helsingin ja Kainuun välillä ensin kokonaan ja on myöhemmin jatkunut valtion tukemana ostoliikenteenä. Nykyinen ostoliikennekausi kestää maaliskuun 2026 loppuun.

Maakunnan **sisäinen henkilöliikenne** perustuu pääosin henkilöautoihin sekä peruspalvelutasoiseen joukkoliikenteeseen kuntien ja ELY-keskuksen hankkimana. Markkinaehtoinen joukkoliikenne on keskeytynyt tai lakannut ja sen kannattavuus ja tulevaisuuden näkymät ovat heikot. **Matkaketjut** eivät toimi ja erityisesti liityntäyhteydet lentoasemalle edellyttävät pikaista parantamista.

Sähkö- ja hybridihenkilöautojen määrä ja kestävien käyttövoimien jakeluverkon kattavuus on kehittynyt nopeasti parempaan suuntaan, mutta tilanne on edelleen muuta maata heikompi. Gasum avaa **liikennebiokaasun** tankkausaseman Kajaanissa keväällä 2025. Samoin Kajaanissa on meneillään biokaasulaitoksen konseptiselvitys. Puolangalla toimii biokaasulaitos, jonka yhteyteen rakennetaan liikennebiokaasun tuotantoa.

Kainuun ja Itäisen Suomen **liikenneinfrastruktuurin** jälkeenjääneisyys näkyy tieverkon ja rataverkon kunnossa, toimintavarmuudessa ja palvelukyvyssä, erityisesti **junaliiikenteen** saavutettavuudessa. Kainuun ja Itäisen Suomen maakuntien yhteisenä tavoitteena on 3 h henkilöjunayhteys Kuopiosta ja Joensuusta Helsinkiin. Tämä tarkoittaisi noin 5 h matka-aikaa Kajaanista Helsinkiin. Edellä mainitun edellytyksenä on nykyisten **Savon ja Karjalan ratojen nopeuttaminen ja välityskyvyn parantaminen** sekä uuden Itäratayhteyden (Porvoo-Kouvola) toteuttaminen. Savon radan nopeuttamisen ja välityskyvyn parantamisen suunnittelu on käynnistynyt Väyläviraston toimesta. Toimenpiteiden toteuttamisen vaikutukset saavutettavuuteen näkyvät kuitenkin aikaisintaan vasta 2030-luvulle tultaessa.

Tietoliikenteellinen saavutettavuus runkoverkkojen osalta maakuntaan on hyvä, mutta lisäkapasiteetti ja uudet yhteydet ovat edellytys dataintensiivisen teollisuuden kehitykselle. Kiinteän laajakaistan saatavuus Kainuussa on edelleen alle koko Suomen keskiarvon, mutta valokuitusaatavuus on jo samaa luokkaa kuin koko Suomen (vuoden 2024 lopulla 68 %). Nopeimpien kiinteiden yhteyksien ja valokuidun saatavuus vaihtelee Kainuussa kuitenkin suuresti eri kuntien välillä. Viimeisimmän lainsäädännön ja laajakaistarakentamisen ohjelman kautta kanavoitua RRF-tukea ei Kainuussa sen epäedullisten kuntaosuuksien vuoksi pystytty hyödyntämään. Valokuituverkkoa on rakennettu sen sijaan maaseuturahaston tuen turvin osuuskuntien toimesta erityisesti Kajaanin ja Kuhmon haja-asutusalueilla. Maakunnan kaupallinen operaattori on rakentanut pääasiassa taajama-alueiden valokuituverkkoa.

Turvallisuuspoliittisen tilanteen aiheuttamalla toimintaympäristön muutoksella on ollut suuria alueellisia vaikutuksia Suomen liikennejärjestelmään. Muun muassa Venäjän transitoliikenteen loppuminen, uudet kuljetuskäytävät, polttoaineiden hinnan nousu ja Venäjältä tuotujen raaka-aineiden korvaaminen kotimaisilla tai muualta tuoduilla vaikuttavat koko maahan, mutta erityisesti itäiseen Suomeen, jonka liikennejärjestelmässä on jo ennestään korjausvelkaa. Vartiuksen matkustajamäärät vähenivät 78 prosenttia vuonna 2022 ja tavaraliikenteen määrä tipahti 84 prosenttia. Vartiuksen rajan sulkeminen loppuvuonna 2023 pysäytti rajaliikenteen kokonaan. Mikäli Itämeren turvallisuustilanne muuttuu epävakaaksi, suuntautuu liikenneyhteydet väistämättä yhä enemmän pohjoiseen ja sitä kautta NATO-maihin Ruotsiin ja Norjaan.

Geopoliittisen muutoksen vuoksi itäisen Suomen ja erityisesti rajaseudun elinvoimaisuudella ja kehityksellä on koko maan turvallisuuden näkökulmasta entistä suurempi merkitys. Tämä vaatii ennakoivaa varautumista ja ylimaakunnallisten toimintamallien rakentamista. Itärajan kunnilla Kiteeltä Savukoskelle on käynnissä Kuhmon vetämä yhteistyöhanke **”Vaikuttavampaa yhteistyötä rajakaupungeissa ja –kunnissa”**. Kainuun ja Venäjän välisen rajan pituus on 262 kilometriä, joka on 20 prosenttia koko Suomen Venäjän vastaisesta rajasta.

Monimuotoinen luonto

Kainuun maa-alasta **95 prosenttia on metsää** ja metsätalouden maata maa-alasta on 1,93 milj. ha. Suojeltujen metsä- ja kitumaiden määrä on kasvanut. Kainuun **metsien kasvu ja puumäärät ovat suuremmat kuin poistuma**. Puuston vuotuinen kasvu on 6,15 milj. m³ (VMI 12/13) ja poistuma 4,69 milj. m³/v. Hakkuiden määrä oli vuonna 2023 3,96 milj. m³. Luken laskelmien mukaan suurin ylläpidettävissä oleva hakkuumahdollisuus (arvio) on Kainuussa keskimäärin 4,8 milj. m³ vuodessa vuoteen 2028 saakka.

MEMU-hankkeen (Metsien ja metsäsektorin muutos, hiilitase ja hakkuumahdollisuudet – Maakunnittaiset tarkastelut: Itä ja Pohjois-Suomen maakunnat sekä Etelä-Karjala) kokeellisen tilaston mukaan Kainuu on merkittävä **hiilinielu**. Puuston ja maaperän yhteenlaskettu nettohiilinielu on pysynyt negatiivisena vuosina 2015–2021 ja oli keskimäärin -1,62 miljoonaa hiilidioksidiekvivalenttitonnia (Mt CO₂-ekv.) vuodessa.

Suomen ympäristökeskuksen ennakkotiedon mukaan Kainuun **kasvihuonekaasupäästöt** laskivat 13 prosenttia vuonna 2023. Hinku-laskennan mukaiset kasvihuonekaasupäästöt ilman päästöhyvityksiä olivat vuonna 2023 498,4 kt CO₂-ekv. Suurimmat päästöjen lähteet ovat liikenne, työkoneet ja maatalous. Asukasta kohden laskettuna Kainuussa on neljänneksi suurimmat päästöt johtuen elinkeinorakenteesta, sääolosuhteista ja etäisyyksistä.

Kainuun pintavesien ekologinen tila on hyvä, mutta voimakkaasti säänneltyjen **vesien tila** on tyydyttävä. Järvistä 17 prosenttia ja joista 15 prosenttia on erinomaisessa kunnossa. Kainuun järvistä ei ole yhtään luokiteltu ekologiselta tilaltaan huonoksi. Vuosittain edistetään vesistöjen tilan parantamista toteuttamalla ELY-keskuksen toimesta yksi vesistökunnostussuunnitelmahanke per vuosi, kohdistuen pääasiassa niihin vesistöihin, jotka on vesienhoitosuunnitelmassa luokiteltu hyvää tilaa huonommaksi. Oulujoen vesistön vesivisiohanke valmistui keväällä 2023.

Luonnon monimuotoisuus heikkenee, myös Kainuussa. **Helmi-elinympäristöohjelma** 2021–2030 vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvaa luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluja. Samalla hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Helmi-ohjelman hoito- ja kunnostussuunnitelmat ja niiden toteutus etenee Kainuussa odotetulla tavalla. Ympäristöministeriö on Helmi-ohjelmasta annetun Valtioneuvoston periaatepäätöksen nojalla perustanut Helmi-keskittymiä, joihin voidaan keskittää ennallistamis-, kunnostus- ja hoitotoimenpiteitä alueellisen vaikuttavuuden parantamiseksi. Kainuussa on 2024 perustettu yksi Helmi-keskittymä, Kainuun vaarajakson lehto- ja lettokeskittymä (Puolanka, Paltamo, Hyrynsalmi, Suomussalmi). Maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitosopimuksia hyödynnetään myös.

